

Landbruget 1889.

For det danske Landbrug kan det nu forløbne Aar, 1889, ikke kaldes noget godt Aar, dertil har det de fleste Steder bragt altfor mange Skuffelser, saa at mange endog ere tilbøjelige til ligefrem at kalde det et daarligt Aar, der er blevet saa meget trangere, som dets nærmeste Forgængere ogsaa maa henregnes til de mindre gode Aar. Men bedømmes Aaret ikke alene efter det Udbytte, der er hjembragt fra Mark og Eng, — og som iøvrigt paa enkelte særlig begunstigede Pletter har været godt eller endog meget godt, — men sés der hen til de mange andre Faktorer, der maa komme i Betragtning, naar Aarets Karakter skal betegnes gennem et enkelt Udtryk, — saasom Priserne, der ere betalte for de vigtigste af Landbrugets Produkter, eller Fremskridtene, der kunne paapeges i Husdyrholdet og Mejeridriften, eller den personlige Indsats, dels i Form af personligt Arbejde, dels i Form af Selvfornægtelse, der nu bringes af Landbrugets Udøvere i Sammenligning med hvad Forholdet var i de gunstige Aar, — saa maa Aaret ikke henregnes til de absolut uheldige, men tvertimod til dem, der under Øjeblikkets Trængsel og Besværligheder dog indebærer Forjættelsen om, at en lysere Tid er i Fremrykning og allerede har sendt os de første Foraarsbebudere, selv om Vilkaarene ikke atter ville naa samme Fylde og Givtighed, som for nogle Aar siden. Lad os hilse dem med Haab og Fortrøstning, lad os glæde os over, at ikke

flere Huse ere væltede i de Storme af ulige Art, der i de sidste 6 à 7 Aar ere dragne over os, lad os heri bl. a. se et Vidnesbyrd om den Sundhed, der raader i det danske Landbrug, — ihvorvel dette ikke helt kan frikjendes for at være berørt af Halvfjerdsernes Svindel og overspændte Forventninger, — samt om den Sejghed og økonomiske Sans, hvormed de brede Lag af Befolkningen vide at bøje af for Stormkastene, for da atter at rejse sig nogenlunde uskadt, naar Uvejret er passeret.

Aargangens vxlende Forløb have vi gjort udførlig rede for i forrige Bind, men for lettere Oversigts Skyld skulle Hovedtrækkene her gjengives. — Det første og væsentligste, Tanken da knytter sig til, naar Talen er om Aargangen, er selve den voxende Afgrødes Udvikling og Udbytte og de Vejrforhold og øvrige Vilkaar, der have været væsentlig bestemmende i saa Henseende. Aarets forskjellige Perioder have med Hensyn hertil frembudt store Modsætninger, men Hovedsummen af disse blev et meget tarveligt Høst-udbytte de fleste Steder. Vejrforholdene vare ikke gunstige for Vintersædens Lægning i Efteraaret 1888, Jorden var tung, Sædens Spirekraft efter den vaade Høst kun tarvelig, men i Efteraarstiden bedredes dog de fleste Vintersædsmarker, og da Vinteren, der var streng i Februar og Marts, medførte et rigeligt og godt Snedække, stod Vintersæden dog ret godt ved Foraarets Komme; de nye Kløver, der vare spirede udmærket i den foregaaende fugtige Sommer, stode endog meget godt. April bragte ikke megen Varme, men ej heller Nattefrost, og da den gav rigelig Væde, og Vejret ved Overgangen til Maj blev mildt, stode alle Afgrøder, baade Vintersæden, der havde faaet Kræfter, Kløvermarkerne, der ligefrem vare yppige, og Vaarsæden, der spirede frem af en skjør og bekvem Jord, saa smukt som ønskes kunde. Da bragte Maj og derefter Juni en Varme, som kun sjælden er oplevet, henholdsvis 4 og 5

Grader over det sædvanlige, saa at man endog skal tilbage til Aarhundredets Begyndelse, 1801, for at træffe en saa varm Maj, og da denne unaturlige stærke Varme tillige fulgtes af en ganske ualmindelig vedholdende Tørke, der kun hist og her blev afbrudt af en Tordenbyge, saa ændredes Markernes gode Udseende efterhaanden saa fuldstændig, at da vi rykkede ind i Juli, vare saa at sige alle de lyse Forhaabninger nedbrudte, og mange Steder krøb baade Sæd og Græs saaledes i Jorden eller afbrændtes, at Udsigten til sine Tider pegede ængstelig mod en truende Misvæxt. De fleste Afgrøder vare for langt fremskredne til at de kunde drage Nytte af Tordenbygerne i Juli og end mindre af den Væde, August Maaned bragte. Kun for de sildig saaede Marker, Rodfrugterne og Græsmarkerne blev denne Vejrforandring af virkelig Betydning, men da Vejret var koldt, blev ogsaa disses Udvikling temmelig tarvelig. Hertil kom, at medens Sæden paa de tidlige Jorder kunde indbjerges uden at tage synderlig Skade, eftersom den vedholdende Regnperiode først begyndte i sidste Halvdel af August, blev Indbjergningen paa de sildige Jorder meget besværlig, afsluttedes først ved Slutningen af September eller endog først langt hen i Oktober, og Sæden havde da taget meget kjendelig Skade, saavel paa Kjærne som paa Straa. — Det samlede Resultat af Afgrøden 1889 har derfor været, at Hveden kun i enkelte Egne, saasom ved Aarhus, har givet et godt Udbytte, men ellers en Del under Middel, — i flere af de bedste Hvedeegne endog kun meget slet. Kvaliteten er imidlertid god. Rugen synes at være Aarets bedste Afgrøde, fylder godt og folder ogsaa ret godt, om der end er en Del Spring i Axene. Kun i nogle af Jyllands lettere Egne blev den helt skoldet og tildels ødelagt. Vaarsæden er Aarets simpleste Afgrøde, og heraf er atter Havren den ringeste, om der end ogsaa for dens Vedkommende haves enkelte Exempler, saasom fra Sydfyen, paa en stor Afgrøde; men

baade til Fyld og til Fold er der kun avlet $\frac{1}{2}$ til $\frac{3}{4}$ af en almindelig Afgrøde af Byg, Havre, Blandsæd og Bælgfrugter. Kartofflerne have givet godt, men de vare ofte meget angrebne af Sygdommen. Roerne, der stode meget slet ved Midsommertid, bedredes kjendelig i Eftersommeren, men synes ikke at have kunnet afslutte deres Væxt heldig i det fugtige Efteraarsvejr og tage derfor jævnlig Skade i Kulerne, da tilmed Vejret er mildt. Alt Høet blev hjerget fortrinligt; men medens Udbyttet af Ageren ofte blev ringe, fordi man til Kvæggets Sommerforsyning gjorde store Indhug i de til Slæt bestemte Kløver-Græsmarker, saa blev Udbyttet af Engene meget stort og støtter i de lettere Egne i høj Grad den knappe Fodermængde, hvormed man særlig i disse Egne er gaaet ind i Vinteren; heldigvis har denne været ualmindelig mild, og da Folk tilmed have været meget sparsomme og nøjeregnende med Halmfoderet, saa er der dog Udsigt til at man vil kunne gjennemfodre, hvortil rigtignok ogsaa meget bidrager, at man ofte i ikke ringe Maal har formindsket sin Kvægbesætning. Dette er skét overalt, saavel hvor man har Malke- som Fedebesætninger, om end de sidstnævnte allerede forud vare en Del reducerede paa Grund af de foregaaende slette Fedeaar. Iøvrigt har det lange Efteraar, der tillod Ungkvæg o. lg. at gaa ude til ind i November, ogsaa støttet mod Foderknapheden, hvorimod Udbyttet af de Efterafgrøder, som man, paa Grund af den tidlige Høst, tog mange Steder iaar, som sædvanlig kun have været af ringe Betydning.

I Henhold til Foranstaaende maa Aargangen som Helhed betragtet siges at have givet et tarveligt Udbytte, de fleste Steder ikke saa lidt under et Middelaar. For Fuldstændigheds Skyld maa dog tilføjes, at det lange Efteraar var særdeles gunstigt for en indgribende Efteraarsbehandling; mange Steder er Jorden pløjet to Gange \circ : stubpløjet og vinterlagt, hvortil den ogsaa trængte efter en saa ukrudskiden

Sommer. Ligeledes var Efteraaret ogsaa meget gunstigt for Vintersæden, der stod udmærket smukt ved Vinterens Komme.

Den anden Hovedfaktor, der ved Siden af selve Aarsvæksten er bestemmende for Aarsudbyttet, er Udtærskningsresultatet af Høsten 1888, og de Priser, hvortil man har kunnet realisere det udtærskede Korn enten ved direkte Salg eller gennem Besætningen. Det kolde, men vaade Vejr 1888 havde givet en Afgrøde, der vel fyldte ret godt, men som dels gav en meget slet udviklet Kjærne og dels en udvasket og ofte simpel bjerget Afgrøde. Dog var det først Tærskningen, der fuldt aabnede Indblikket i Kornudbyttets Tarvelighed, og det var overraskende usle Fold, der berettedes om i Vinterens Løb fra de enkelte Gaarde, efterhaanden som man fik udtærsket. Dette gjaldt ganske særlig om Vintersæden, der for Hvedens Vedkommende kun naaede til 10,4 Fold for hele Landet, medens de pleje at være 13,7 og det foregaaende Aar endog havde været 18,9, ligesom ogsaa Rugen gav over 2 Fold mindre end almindeligt og 3 Fold mindre end det forrige Aar (1887). Særlig ramte disse daarlige Fold Landets bedste Hvedegne og for Rugens Vedkommende hele det vestlige Jylland. Men ikke blot vare Foldene af Vintersæden usædvanlig smaa, ogsaa Kjærnen var yderst simpel; Hvedens Gjennemsnitsvægt var kun 120,8 Pd. holl. imod 127,8 og Rugens 103,7 mod 120,9 som Middeltal af de foregaaende 10 Aar. Da hertil kom, at ogsaa Form og Farve var tarvelig, afgav Vintersæden kun en ringe Handelsvare. Vaarsædens Udbytte viste sig vel ved Tærskningen noget bedre, nemlig som en Middelhøst i Tøndetal, men her var Vægten simpel og Kvaliteten tarvelig, da Sommeren var vaad og kold, og Høsten havde trukket saa længe ud. — Dette ringe Kornudbytte satte sig da ogsaa Vidnesbyrd i Landets Kornomsætning gennem hele Vinter, Foraar og Sommer; thi medens vor Udførsel af uformalet Korn i det foregaaende Tiaar i Gjennemsnit

havde været 1,562427 Tdr., var den i Landbrugsaaaret $\frac{1}{10}$ 1888— $\frac{30}{9}$ 1889 kun 659759, samtidig med at Indførselen steg fra 1,911888 til 2,984171 Tdr. Og da ogsaa Udførselen af formalet Korn sank ned til omtrent det Halve, nemlig fra 525026 Tdr. til 280960, medens Indførselen steg fra 41076 til 69051 Tdr., saa maatte der nødvendigvis som Hovedresultat af hele Danmarks Kornomsætning blive bogført Landet en hidtil aldeles ukjendt stor Underbalance af Korn, idet vor samlede Kornindførsel var 2,112509 Tdr. større end vor Kornudførsel, medens denne dog som Gjennemsnit af de forrige 10 Aar har været 134489 Tdr. større end hin; eller med andre Ord, Danmark har i Landbrugsaaaret 1888—89 saa langt fra kunnet brødføde sig, at vi have maattet betale Udlandet omtrent 20 Millioner Kroner for at supplere vort Kornforbrug. Lad nu end være, at selvfølgelig en stor Del af dette Korn, foruden Landets eget, er kommet Landet til gode gennem Besætningerne, saa vil man dog paa denne Konto forgjæves søge Dækning for en saa stor Udgift ved Siden af de store Masser af andre Foderstoffer, der ere indkjøbte, hvilket tydelig vil vise sig, naar vi her samle og vurdere de Hovedposter, som det statistiske Bureau meddeler saavel for Indførselens som for Udførselens Vedkommende. (Se næste Side).

Medens vi altsaa se, at vor Indtægt af forædlede Produkter (o: formalet Korn, Husdyr og disses Produkter) har været godt 20 Mill. Kr. større end almindelig, have derimod Udgifterne til Raamaterialerne (o: uformalet Korn, Oliekager, kunstig Gjødning osv.) været over 32 Mill. større, saa at Landets Salg af Landbrugsfrembringelser har givet 13,3 Mill. Kr. eller $\frac{1}{3}$ mindre end et almindeligt Aar, hvilket noksom viser hvor tarveligt Aaret ogsaa har været med Hensyn til det kontante Udbytte, det har bragt Landmændene.

Medens saaledes, som det fremgaar af Foranstaa-

Overskudsudførsel.

	Kvantitet.		Værdi.		
	1888—89	Gjennemsnit af foreg. 10 Aar.	1888—89	Gjennemsnit af foreg. 10 Aar.	
	Tdr.	Tdr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	
Uformålet Korn	÷ 2.324418	÷ 349461	÷ 23,2	÷ 3,8	
Raps og Oliefrø	÷ 187849	÷ 139165	÷ 3,4	÷ 2,5	
	Mill. Pd.	Mill. Pd.			
Oliekager	÷ 135	÷ 56	÷ 6,8	÷ 2,8	
Klid	÷ 212	÷ 104	÷ 8,5	÷ 4,0	
Kunstig Gjødning	÷ 50	÷ 27	÷ 1,7	÷ 0,9	
Uld	÷ 0,9	1,6	÷ 1,0	1,8	
Kjødd	÷ 0,8	0,5	÷ 0,2	0,1	
			÷ 44,8	÷ 12,1	
	Tdr.	Tdr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	
Formålet Korn	211909	483950	3,5	7,8	
	Stkr.	Stkr.			
Heste	10216	8209	6,6	5,2	
Hornkvæg	79714	81119	15,9	16,2	
Faar	55737	56727	1,4	1,4	
Svin	21530	221615	1,3	13,3	
	Mill. Pd.	Mill. Pd.			
Flæsk	74,6	23,3	29,8	9,3	
Smør	41,5	26,9	34,8	22,6	
	Mill. Sn.	Mill. Sn.			
Æg	4,85	2,96	4,4	2,5	
			97,7	78,3	
			Udførselsoverskud	52,9	66,2

ende, 1889 maa kaldes et meget daarligt Aar, hvad selve Aarsvæxten angaar, og ingenlunde noget tilfredsstillende Aar, hvad Mængden af Landbrugsprodukter, solgte til Udlandet, angaar, og medens det paa flere Maader ogsaa har bragt andre Skuffelser, der hvile tungt i mange Hjem, saa kan det dog ikke nægtes, at den Prisstigning, der i Aares Løb har fundet Sted paa de fleste af Landmandens Produkter, har fremkaldt en noget frejdigere Stemning og styrket Haabet om at den sværeste Tid nu er overstaaet. Vel ere Priserne paa Smør, Kreaturer og Kornvarer langt lavere end de

vare i de gode Aar i Halvfjerdserne og Begyndelsen af Firserne, — Aarets Middelprijs for bedste Exportsmør var saaledes i 1889 kun omtr. 96 Kr., medens den som Gjennemsnit af Aarene 1875—84 var næsten 20 Kr. højere, og den Slags Fedekvæg, der i hin Tid kunde hjembringe 30—33 Kr. pr. 100 Pd. levende Vægt, har i det forløbne Aar næppe hjembragt mere end 22 à 24 Kr., ligesom ogsaa Kornpriserne i 1889 havde været omtrent $\frac{1}{3}$ lavere end i de gode Aar, — men dog er der for de fleste Produktprisers Vedkommende en Fremgang i Sammenligning med 1887 og 88, og det er denne Omstændighed, der tænder Haabet paany i Forbindelse med, at man efter saa mange tarvelige eller slette Høstaar ogsaa med mere Sandsynlighed tør paaregne bedre Aar.

Det var navnlig disse to Forhold — ringe Høst-udbytte og lave Priser — der gjorde de nu gennemlevede Aar saa trykkende; dette fremgaar ogsaa af de fleste af de landøkonomiske Meddelelser fra Landets forskjellige Egne, der findes meddelte andensteds i dette Hefte; men dog drages der ogsaa i disse andre og meget forskellige Forhold frem som Kilden til det Tryk, der nu hviler paa vor Landbobedrift. Medens altsaa nogle, og vel de fleste, søge Grunden i den tarvelige Høst, som de senere Aar have bragt, mene andre, at det er et simpelt Regnestykke, at Trykket maa være stærkt, naar man nu kun faar 10—20—30 pCt. mindre for sine Produkter end for nogle Aar siden; andre mene derimod, at man ikke med Rette kan klage over Produktpriserne, men vel over de høje Ejendomspriser, hvortil Gaardene ofte ere kjøbte, med deraf følgende store Forrentning, over de stedse stigende Skatter og Afgifter og over de forøgede Byrder, med hvilke der nu skal arbejdes; atter andre skrive, at der egentlig ikke hviler andet Tryk paa Landbruget end de stedse vanskeligere Arbejderforhold, men at dette ogsaa i og for sig kan være nok; nogle pege paa de store Driftsomkost-

ninger, andre paa Nutidens forøgede Udgifter til Leve-
 maade i Sammenligning med Vilkaarene hos vore Fædre;
 — kort sagt, hver fæster særlig Øjet paa sit svage
 Punkt, og indrømmes maa det sikkert, at hvert af Klage-
 punkterne har sin Berettigelse; men den Omstændighed,
 at ikke noget enkelt af dem — tildels med Undtagelse
 af det ringe Høstudbytte — er almengyldigt, tyder jo i
 og for sig paa, at man i alt Fald mange Steder har
 vidst med Held at modarbejde flere af disse Tryk. Og-
 saa herom bringe Korrespondancerne Meddelelser; der
 fremhæves saaledes fra flere Sider den sejge Modstand,
 der udfoldes paa mange Maader, dels ved at man ind-
 skrænker sig og selv arbejder mere med, dels ved, at
 man selv i Hjemmene laver en stor Del af de Varer,
 der skulle bruges; de Næringsdrivende i Kjøbstæderne
 beklage sig ogsaa stærkt herover; der kartes, væves og
 farves nu langt mindre end tidligere hos de Smaa-
 fabrikanter, der vare voxede op i den saakaldte »gode«
 Tid, fordi Folk ikke mente det kunde »betale sig« at
 pleje Husfliden som i fordums Dage; ligesaa med
 Rebslagning, Kurvefletning, Trævarers Forarbejdning,
 Stivelse og Sæbes Tilvirkning, — medens derimod det
 hjemmebrygte Øl og det hjemmebagte Brød maa kæmpe
 en haard Kamp med de professionelle Ølvogne og med
 de Landbagerier, der knyttes til de fleste Møller, ikke
 at tale om Kvindens tidligere betydeligste Gjerning i
 Hjemmet, Mælkens Behandling, der nu næsten overalt
 henflyttes til Fælles- og Andelsmejerierne, — et slaa-
 ende Exempel paa Storindustriens Overvælde. Men i
 det Hele taget leves der nu nøjsommere og virksom-
 mere baade i Bondegaarden og paa Herregaarden end
 for nogle Aar siden. Ligesaa behandler man ogsaa i
 Reglen Kommunernes Anliggender med større
 Økonomi end for nogle Aar siden, og det er nærmest
 kun Vejvæsenets Konto der er i Stigning, da Andels-
 mejeriernes Styrelser, der jævnlig ere indflydelsesrige

Folk, forlange bedre Veje overalt i Sognet, til hver Smaaplads og Udflytter.

Den noget tillidsfuldere Stemning blandt Landmændene, der saaledes er fremkaldt ved den stedfundne Stigning i Produktpriserne, ytrer sig ogsaa med Hensyn til Ejendomshandler og Ejendomspriser. Der er ikke nogen egentlig Kjøbelyst, og de fleste Ejendomshandler ske ved Tvangsauktion; men selv af disse er der heldigvis færre, end man skulde have ventet efter de senere Aars daarlige Høstudbytte, lave Produktpriser og høje Driftsudgifter, særlig hvor man har købt i den dyre Tid. Disse Salg kunne ikke bruges som Udtryk for Ejendomsværdien nu for Tiden. De frivillige Salg ere sjældne; -- Ejerne stramme Priserne, der ere lidt højere end for et Par Aar siden, og Kjøberne ere endnu ikke villige til at følge efter, thi endnu er Prisforholdet paa Ejendom og Produkter ikke et saadant, at der i Landbruget kan gøres saa fordelagtig Forretning som i de fleste andre borgerlige Næringsveje.

Ogsaa den Omstændighed, at Forbedringer og Fremskridt atter drøftes og delvis iværksættes, peger hen paa at Stemningen bliver noget frimodigere og tillidsfuldere, mens man paa den anden Side kun skrider til saadanne nye Udgifter med stor Forsigtighed og efter en nøje Overvejelse -- maaske med Undtagelse af hvor Andelstanken magttager Sindene, og den ene stoler paa at den anden nøje har undersøgt Sagen --, thi man har altfor bittert erfaret Følgerne af den »gode« Tids mange overilede saakaldte »Forbedringer«, til at man ikke skulde ængstes for en Gjentagelse. Forrest paa Dagsordenen staar i saa Henseende alt vedrørende Husdyrholdet, og det saavel Avlen og Plejen som Behandlingen og Udnyttningen af Husdyrenes Produkter og disses Forhandling. Den Bevægelse, der i saa Henseende er fostret i de senere Aar gennem Hesteavlforeninger, Kvægavlforeninger, Tyreskuer, Fællesskuer, Andelsmejerier, Svineslagterier osv., er fostret med samme

Friskhed og Kraft i det forløbne Aar, hvorom de udførlige Meddelelser i dette Hefte af Dyrlæge A. Appel om Husdyrbruget 1889, af Konsulent J. Jensen om Hesteavlen 1889 og af Konsulent B. Bøggild om Mejeribruget 1889 noksom ville bære Vidne, hvorfor vi herfra maa henvise dertil. Erkjendes maa det, at Husdyrbrugsloven af 1ste April 1887, der har stillet betydelige Midler i disse Øjemed til Regjeringens Raadighed, er kommet overordentlig belejligt til Fremme og Støtte af mange nyttige Foranstaltninger, og hvor rummelige deres Bestemmelser end den Gang bleve trufne, saa viser det sig dog allerede nu, 3 Aar efter, at de paa flere Punkter kunne trænge til Udvidelse og Supplering; — men Gjæringen er saa stærk, at det maa synes heldigst endnu at vente nogle Aar med en Omarbejdning af Loven, for at de nye Foranstaltninger og Erfaringer, hvortil der bør tages Hensyn, kunne foreligge mere afklarede og modne. — De Bestræbelser, der ere udfoldede paa Husdyrbrugets Omraade, støttes heldigvis ved noget bedre Priser særlig paa Svin, Lødekøer og tildels Smør; men iøvrigt hindrede Græsmanglen i den tørre Sommer, at de anvendte Omkostninger til Forbedringer kunde give fuldt tilfredsstillende Udbytte, — man fodrer nu mange Steder for stærkt om Vinteren til at de forhaandenværende Besætninger kunne betale det, og paa den anden Side glemmer man for ofte i en foderknap Sommer at yde det ønskelige eller endog ligefrem nødvendige Tilskud for at holde Ernæringsvilkaarene nogenlunde ensartet hele Aaret igjennem.

Tage end Husdyrene Hovedinteressen nu for Tiden, er der dog ikke faa Tegn paa, at Kornavlen og Fodermarkerne ville lægge Beslag paa Opmærksomheden, og man erkjender mere og mere, at det dog er selve Jorden med alle dertil knyttede Vegetationsvilkaar — Bearbejdning, Gjødskning, Saakorn, Vejrlig osv. — der er den egentlige og oprindelige Frugtbarhedskilde, og Landbrugets første og fornemme-

ligste Grundpille, saa hvis den ikke er solid og fordelagtig, gjør Husdyrbruget og Mejeribruget Regning uden Vært, de købe da deres Raamateriale for dyrt. Thi vel er Landmanden tre Gange Fabrikant; idet han første Gang er det paa Marken, da hans Apparat, den fine Planteorganisme, skal udnytte Jordens og Gjødningens døde Stof, og ved at slaa Bro mellem den livløse og levende Natur bringe »Agerens Guld« ind i Kredsløbet, der cirkulerer i hans Bedrift; — anden Gang er han det i sin Stald, hvor den dyriske Organisme er det Apparat, der skal bearbejde og omsætte Markens Produkt; — og tredje Gang er han det i sit Mejeri, hvor hans Centrifuge og Kjerne skulle forædle ham Staldens Produkt. Men er Ageren den oprindelige Kilde til det Materiale, han saaledes 3 Gange faar under Behandling i en stedse mere forædlet Skikkelse, fortjener den ogsaa særlig Opmærksomhed, og da de herhen hørende Momenter ikke som de andre blive behandlede i særlige Aarsoversigter i dette Tidsskrift, skulle de vigtigste af dem samles paa dette Sted.

Gjødningsspørgsmaalet tør vel nok regnes til et af Landbrugets allervigtigste, især efterhaanden som man kommer ind paa en stærkere Fodring, og dog staar her saa overordentlig meget tilbage, baade med Hensyn til Opsamling, Behandling og Benyttelse. Grundene til at Forsøgsvirksomheden ikke her har kunnet gribe stærkere ind eller bragt større Klarhed end Tilfældet er, skyldes dels at Kontrollen ved Omdannelsen i Jorden er saa overordentlig vanskelig, og dels at Vejrligets Indgriben er saa dominerende, og dels endelig at man har betragtet Gjødningens virkning og de dertil knyttede Processer fra et altfor ensidig kemisk Standpunkt, hvilket har ført til at Praxis ofte har underkjendt de paa theoretiske Betragtninger byggede Forventninger, og at der kun er sét ringe eller ingen Virkning af denne eller hin Gjødning. Bakterielæren synes ogsaa paa dette Omraade at være kaldet til at aabne nye Synspunkter;

Schloesing og Müntz, Holdefleisch og Hellriegel, Wagner og Frank, Voelcker og mange andre have ved deres Arbejder i den sidste halve Snes Aar bidraget meget til at klare Gjødningsspørgsmaalet og at bane Vej for en rigtigere Vurdering af Gjødningens Behandling og Virkning og for dertil knyttede Undersøgelser og Forsøg. Af saadanne Forsøg skal nævnes de af de danske Sukkerfabrikker anstillede omfattende Gjødningforsøg til Sukkerroer navnlig for at konstatere den Indflydelse paa Roernes Kvalitet, en Gjødskning med Chilisalpeter og Fosforsyre-gjødning udøver; dernæst de af Konsulent Nielsen paa Tystofte Forsøgsgaard foretagne Gjødningforsøg bl. a. med Ajle og nogle tilsvarende Forsøg udførte af Landbr. Kand. N. A. Hansen ved Dalum Landboskole. En enkelt Side af Gjødningsspørgsmaalet er med vanlig Energi optaget af det danske Hedeselskab ved Oberstlieutenant Dalgas, nemlig Anvendelsen af Thomas Slakkemel, Fosfatmel og andre fosforsyrerige Gjødninger i Forbindelse med Kainit paa Mosejorder, — de indledende Skridt ere gjorte efter Samraad med Docent Westermann paa Landbohøjskolen, en detailleret Plan er udarbejdet, og Forsøgsarealet, 12 Tdr. Ld., i Skovbjergmose, 3 Mil SV for Herning, er i 1889 udgrøftet, pløjet, furebrændt, sandet og gjødet; en Del Demonstrationsstationer paa omtr. 5 Tdr. Ld. agtes etablerede rundt omkring i Landet. Den store Anerkjendelse og det stærke Forbrug af Thomas Slakkemel har desværre fremkaldt en meget betydelig Pristigning paa dette Fabrikat, idet de vesttyske Fabrikanter i dette Øjemed have dannet en Ring.

Forbrugen af kunstig Gjødning er sikkert atter i nogen Stigning. Vor Overskudsindførsel beløb sig nemlig til 50,2 Mill. Pd. eller det samme Kvantum som i det foregaaende Aar, 1887—88 (50,2 Mill. Pd.), men næsten det dobbelte af de foregaaende Aar 1886—87 (28,5 Mill. Pd.) og 1885—86 (26,7 Mill. Pd.) ligesom ogsaa af Gjennemsnittet af de foregaaende 10

Aar (26,9 Mill. Pd.). Den jydsk Forening til Fællesindkjøb af kunstig Gjødning har i de sidste 4 Aar fordelt henholdsvis 2,65 — 3,43 — 3,47 og 3,17 Mill. Pd. Foreningen for Lolland-Falster har i det forløbne Aar fordelt fuldt saa store Mængder af Gjødning, Foder og Frø som Aaret forud, nemlig til en Værdi af omtr. 216000 Kr. mod 190000 Kr. det forrige Aar. Ved den sjællandske Fællesforening er Gjødningskjøbet vedblivende yderst ringe, medens Fordelingen af Foderstoffer (ved Fritsche & Co.) er i stærk Stigning: 1886 600000 Pd., 1887 1,600000 Pd., 1888 over 2 Mill. Pd., 1889 over 5,3 Mill. Pd., hvoraf over 2,4 Mill. Pd. Hvedeklid, 0,84 Mill. Pd. Rapskager og 0,64 Mill. Pd. Solsikkekager. — De fleste Slags Gjødning er i Stigning. Medens de jydsk Leveringspriser 1889 betingede 2,80 Kr. for 11½ pCt. Superfosfat, ere de 1890 2,90 Kr., og ligeledes ere Priserne paa 19 pCt. Superfosfat stegne fra 4,75 til 4,96 Kr., paa 20 pCt. Fosfatmel stegne fra 2,60 til 2,90 Kr., paa dampbagt Benmel fra 6,29 til 6,45 Kr., paa Fiskeguano fra 8,00 til 8,10 Kr. og paa opløst Peru Guano fra 9,10 til 9,25 Kr.; kun paa Kaligjødningen er Prisen falden, fra 2,60 til 2,50 Kr. pr. 100 Pd.

I Forbindelse hermed kan nævnes den Bevægelse, der har været herhjemme angaaende Anvendelsen af Tørvestrøelse i Staldene. Den halmfattige Vinterjaar skaffer dette Strømateriale Indgang mange Steder, selvfølgelig navnlig i Kjøbstæderne, men dog ogsaa paa Landet, naar man kan sælge sin Halm til høje Priser. Det er især Tørvestrøelse fra de svenske Fabrikker, særlig fra Rønneholm ved Stehag St. i Skaane, der bringes i Handelen her og sælges til 1,28 Kr. pr. 100 Pd. i Baller à 300 Pd. Sverigs udstrakte Moser, der særlig egne sig til Tilvirkningen (af Hundekjød), dets billige Arbejdskraft og tørre Sommerklima muliggjør en saa billig Produktion, at danske Fabrikker ville have vanskeligt ved at konkurrere med dem. I Tyskland, hvor den første Fabrik anlagdes 1880, men hvor Konkurrencen nu

er meget stor, arbejdes der i de sidste Aar med Tab, skjøndt Forbruget fra nogle faa Tusinde Cntr. er steget til $1\frac{1}{3}$ Mill. Cntr.

Paa Maskin- og Redskabsomraadet er det navnlig om de nye og bedre Former af Skrælplove, Ringtromler og Radsaamaskiner, at Opmærksomheden samler sig, og i en Beretning fra Hadsherred meddeles endogsaa, at »Radsaamaskinen nu kan betragtes som almindelig indført i dette Herred«. Dog er det især blandt Centrifugerne, hvor det myldrer frem med mere og mindre heldige Opfindelser og Konstruktioner. Her maa særlig fremhæves den Bundkrave, der i 1889 er konstrueret til Burmeister & Wains Centrifuge, og som giver den en betydelig forøget Skummeevne.

Sansen for bedre Sædekorn er i Fremgang. Hidtil har man væsentlig nøjedes med den Bedring, som en passende Jordbund, gode Voxevilkaar og en omhyggelig Rensning og Sortering kunde bringe til Veje, og naar Priserne ikke holdes for høje, have Producenterne af godt Sædekorn i Regelen temmelig let ved at finde Af-sætning derfor. Men den Opgave, der har været stillet Landhusholdningsselskabets Hvede- og Bygudvalg, Konsulent P. Nielsen, Markfrøkontoret, Foreningen til Kulturplanternes Forbedring og de andre Institutioner, der arbejde paa Plantekulturens Forbedring, gaar betydelig videre, saaledes som Grosserer Jacobsen klart pointerede ved et Foredrag i den sidstnævnte Forening d. 13de Decbr. 1889, idet han dels sondrede mellem det Arbejde, der er udført for Forbedring 1) af vore Kløver- og Græsmarker, 2) af vore Roestammer og 3) af vore Sædarter, og dels paaviste, at Udgangspunktet for og Gangen i Arbejdet i alle 3 Retninger havde været det samme, nemlig:

- 1) gennem sammenlignende Dyrkningsforsøg at lære at kjende de Varieteter og Stammer, der dyrkes her i Landet og i vore Nabolande,

- 2) derefter at gjøre Udvalg blandt de bedste af disse og søge deres Dyrkning udbredt, og
- 3) endelig ved rationelt Udvalg af de bedste Individider, af de bedste Varieteter og Stammer at skaffe Sorterne rene og forøge og fæstne deres værdifulde Egenskaber med særligt Hensyn til den vigtigste af disse: Ydeevnen.

Medens man for Græsmarkens Planter ikke er naaet ud over de to første Stadier, er man for Roernes og Sædens Vedkommende inde paa det 3die. Et væsentligt Skridt i denne Retning er gjort i det forløbne Aar, idet Forsøgslederen for Hvede- og Bygforsøgene, Forpagter Sonne paa Knuthenborg dersteds har paabegyndt en rationel Sædekornsavl af Hvede og Byg i Lighed med tilsvarende Virksomheder paa Schlannsstedt, Andersleben, Halle o. a. St. i Tyskland, hvor iøvrigt det preussiske Landøkonomikollegium har udtalt sig^o for, at Sædekornsavlens bør støttes baade ved Præmier og ved Undersøgelser, da der maa kunne ventes lignende Resultater af en Forædling af Kulturplanterne, som allerede have vist sig paa Kvægavlens Omraade«. — I det forløbne Aar har Foreningen til Kulturplanternes Forbedring betydelig udvidet sine og Markfrøkontorets for 3 Aar siden begyndte Forsøg med gode Stammer af Rug, Havre, Foderbyg og Bælgsæd, og der er i 1889 ialt udsaaet 54 Rug-, 97 Havre-, 20 Byg-, 22 Ærte-, 8 Vikke- og 4 Bønneprøver; men dog ville disse Forsøg først komme i en fast Gænge, naar Foreningen fra Foråret 1890 faar en Forsøgsleder til at varetage denne Del af sin Virksomhed, ligesom den alt i flere Aar, gennem Havebrugskand. Helveg, har arbejdet paa at finde gode og konstante Rodfrugtformer. Ogsaa med Hensyn til disse er man gaaet et Skridt videre i det forløbne Aar, idet Foreningen har opfordret de Mænd, der avle Rodfrugtfrø her i Landet til at indsende Prøver (2 Pd. Runkelroer og 1½ Pd. Gulerødder) til kontrollerende og sammenlignende Dyrkningsforsøg, der foretages under Foreningens Ledelse og paa dens Bekostning. — I denne

Forbindelse maa iøvrigt særlig fremhæves den rationelle Frøkultur, bl. a. med Forædling af Rodfrugter, der i en Del Aar er bleven udøvet af Redaktør Erh. Frederiksen ved Nakskov, og som lover smukke Resultater, ligesom ogsaa de af Konsulent P. Nielsen iværksatte Rodfrugtforsøg og i det Hele taget hans overordentlig omfattende sammenlignende Dyrkningsforsøg med saa at sige alle Sæd- og Frøsorter, hvor der opsamles et saa rigt Materiale, at man for Sagens som for hans egen Skyld maa ønske ham Tid og Kræfter til at faa det bearbejdet.

Blandt de forskjellige Midler til Landbrugets Fremme skal for Aaret 1889 særlig nævnes Statens Ansættelse af Landbrugskonsulenter, thi vel vare de forberedende Skridt allerede gjorte i det forrige Aar, dels ved Vedtagelse af den nødvendige Bevilling og dels ved Ansættelse af en lokal Mejerikonsulent, Buhl, samt ved Ansættelsen af cand. polyt. H. Faber som Landbrugskonsulent i England, saaledes som det er meddelt i forrige Aarsberetning, men den planlagte Ramme blev først 1889 nogenlunde udfyldt ved Ansættelse af Dyr læge J. Jensen som Konsulent i Hesteavl, af Dyr læge P. A. Mørkeberg som Konsulent i Husdyrbrug ($\frac{1}{10}$ 89), af Dyr læge J. Arup som dansk Veterinærkonsulent i England ($\frac{4}{10}$ 89) og af d'Hrr. J. N. Dall og P. B. Segelcke som lokale Konsulenter i Mejeribrug i Fyen og Jylland ($\frac{1}{5}$ 89). Desuden er der gennem en stor Del af Aaret 1889 afholdt en Konkurrence angaaende en Konsulentplads i Redskaber og Maskiner, ligesom ogsaa en Dyr læge har uddannet sig for at kunne overtage en Plads som Husdyrbrugskonsulent særlig med det jyske Kvæg for Øje. Begge Pladser ville ventelig blive besatte i det nye Aar (1890), og naar hertil kommer Landh. Selskabets Konsulent i Mejeribrug, Cand. polyt. B. Bøggild, maa der siges paa Statens Bekostning og ved Selskabets vejledende Medvirkning at være stillet et lille Korps af dygtige Fagmænd til Disposition i de vigtigste Grene

af vort Landbrug. Nødvendigheden af denne Foranstaltning har i mange Aar været fremholdt af Landhusholdningsselskabet, og da Begreberne herom vare nogenlunde klarede og Kravene i samme Retning begyndte at møde frem ude fra Befolkningen, særlig gennem Fællesforeningerne, foreslog Ministeren paa sidstnævntes Anmodning i Vinteren 1887—88 en Bevilling i dette Øjemed paa 25000 Kr., hvilket vandt Rigsdagens Tilslutning, hvorfor det nævnte aarlige Beløb blev anvist fra 1ste April 1888 og senere er blevet noget forøget. Ministeriet, der har beholdt den øverste Ledelse og Afgjørelse i sin Haand, opfordrede Landhusholdningsselskabet til at varetage Konsulenternes Uddannelse og faglige Ledelse. Dette skeer, særlig for de lokale Konsulenters Vedkommende, efter Forhandling med Formændene for Fællesforeningerne. Den administrative Ledelse er ligeledes af Ministeriet overdraget Landhusholdningsselskabet med Bemyndigelse for dettes Sekretær til at ordne og varetage de Sager, der ikke ere rent faglige Principsspørgsmaal, for hvis Vedkommende de ledende Konsulenters Betænkning og Præsidiets Beslutning forud skal indhentes. Ved denne Ordning er tilsigtet samtidig at skabe en fast og ansvarshavende Ledelse og dog en hurtig Expedition. Aarlig skal en Beretning udgives om den i det forløbne Aar udfoldede Konsulentvirksomhed; denne Beretning udarbejdes af Landhusholdningsselskabets Sekretær paa dettes Vegne og besørages trykt af Ministeriet efter at være godkendt af dette. Den første Beretning af denne Art er allerede udkommet i Slutningen af 1889 og indeholder foruden den store Mængde Skrivelser, der vedrøre hele denne Sags Ordning og Iværksættelse, tillige særlige Beretninger fra Konsulenterne H. Faber og J. Jensen.

Efterhaanden som Landbruget udvikler sig, bliver mere mangfoldigt, rigere udstyret med Hjælpemidler, mere specialiseret og tilmed stædt i en haardere Konkurrence med andre Lande, desmere føles ogsaa Nød-

vendigheden af at specielt uddannede konsultatoriske Kræfter drages i dets Tjeneste. Flere Landboforeninger have alt i en Del Aar havt Konsulenter, men Trangen dertil breder sig mere. Det er især den stærke Bevægelse paa Husdyrbrugets Omraade, der medfører Kravet af sagkyndig Assistance. For Øjeblikket findes der saa vidt vides ansat følgende Konsulenter ved Landboforeninger, Avlsforeninger o. lg., lønnede af disse, undertiden med Støtte fra Staten: Roeskilde Amts og Ramsø-Tune Herreders Landboforeninger: Landbr. Kand. Brinck Lassen. — Frederiksborg Amts Landboforening: Forp. Saxtorph, Sophienborg. — Holbæk Amts økonomiske Selskab, Dyr læge Rich. Jensen, — Sorø Amts landøkonomiske Selskab: Gd. P. Larsen, Nebbe og fra $\frac{1}{4}$ 1890 Landbr. Kand. L. Friis, — samtlige Landboforeninger i Præstø Amt: Forp. Friis, Lindersvold som Konsulent i Kvægavlen og Forp. Hansen, Snertingegaard, som Konsulent i Hesteavl, — Maribo Amts økonomiske Selskab, Landbr. Kand. Lindholm, — Kolding Omegns Landboforening: Landbr. Kand. Fr. Hansen, Askov, — Vejle Amts Landboforening: Dyr læge Hutzen, — Horsens Landbrugsforening: Landbr. Kand. A. Hansen, — Fællesforeningen af jyske Landboforeninger: Landbr. Kand. S. P. Petersen, — Randers Amtshusholdningsselskab: Kreaturkom. R. Møller, — og Aalborg Amts Landboforening: Kmd. Thorn. Og desuden er der enkelte Steder af en Kreds af Andelsmejerier engageret en Mejerikonsulent, eller af Avlsforeninger en Husdyrkonsulent; — saaledes have for nys 14 Kvægavlsforeninger i Horsens og Skanderborgegnen sluttet sig sammen og valgt en Fællesledelse, og Egnenes 5 Landboforeninger ere traadte støttende til og have (fra $\frac{1}{2}$ 1890) ansat en kreaturkyndig Konsulent, A. Jensen i Haarby. At der kan gøres megen Gavn ved en saadan speciel Fagkundskab, der helt og holdent kan anvende Tid og Kræfter paa en begrænset Opgave, er udenfor al Tvivl, naar, hvad

absolut maa kræves, der kun vælges Folk med Anlæg og Begavelse for den Specialitet, der betroes dem, med en grundig praktisk og theoretisk Uddannelse og med en solid Forberedelse til Gjærningen ved Rejser og Studier paa Steder og i Lande, hvor vedkommende Virksomhed staar fremmest. I disse Henseender maa det imidlertid beklages, at der ikke altid stilles tilstrækkelig strenge Fordringer, men Erfaringen viser da ogsaa, at Virksomheden og Samarbejdet ikke har bragt Tilfredsstillelse, men snart er standset.

En stor Del vigtige økonomiske Lovforslag ere forelagte Rigsdagen i denne Vinter, saaledes: et nyt Toldlovsforslag, Lov om Øl- og Brændevinsskat, om Anlæg af en Frihavn ved Kjøbenhavn, om anerkjendte Sygekasser, om Ulykkesforsikring, om Landbohøjskolens Udvidelse, om smitsomme Sygdomme blandt Husdyrene, om Tilvirkning og Forhandling af Margarine osv.; desuden er der forelagt flere Jernbaneforslag; men desværre synes der ikke at kunne ventes nogen endelig Afgjørelse paa de fleste af disse Lovforslag i indeværende Vinter.

I det landøkonomiske Foreningsliv er der — med Undtagelse af hvad foran er nævnt — ikke udfoldet nogen Virksomhed af fremtrædende Betydning i det forløbne Aar. Fællesforeningerne i Jylland, Sjælland og Fyen holdt deres aarlige Delegeretmøder henholdsvis d. 3—5 Oktbr. i Aarhus, 18—20 Novbr. i Kjøbenhavn og 23 Novbr. i Odense. Om Landhusholdningsselskabets Virksomhed findes en udførlig Redegjørelse andetsteds i dette Hefte. De lokale Landboforeninger virke som hidtil nærmest ved deres Dyrskuer og Foredrag samt ved Præmiering af Huslodder, for saavidt de ikke have sat sig i Forbindelse med den i Avlsforeningerne udfoldede Virksomhed, i hvilket Tilfælde der strax mærkes friskere Strømning. En enkelt Forening uddeler Sædekorn, en anden afholder en Rodfrugtudstilling, en tredie danner et Landbrugsbibliothek osv. En af Maribo Amts øko-

nomiske Selskab 1884 indledet Præmiering af hele Avlsbrug er iaar bleven afsluttet, efter at der i 4 Aar er blevet ført Regnskab efter Udvalgets Anvisning; — der havde meldt sig 9 Konkurrenter, og af disse erkjendtes 7 værdige til Præmie. — I Forbindelse hermed kan nævnes, at Foreningen for Danmarks Fjerkræavl har besluttet ogsaa at forsøge Præmieuddeling af hele, velledede og lønnende Hønsehøld. — Som et nyt Led i Foreningslivet maa fremhæves, at den i Efteraaret 1888 stiftede »Dansk Skovforening« har vedtaget sine Love sigtende til at fremme saavel Skovbruget som de dertil knyttede Virksomheder, og at den har organiseret sig i 4 Afdelinger henholdsvis for Jylland, Fyen, Sjælland og Lolland-Falster, hver med sin Formand og med en Fællesformand, Lehns greve Danneskjold-Samsøe.

Paa Havebrugets Omraade har Aaret medført en ret anselig Bevægelse. Dette skyldes særlig den ved Exportforeningen foranledigede Udførsel til England, der i Slutningen af Sommeren antog store Dimensioner, fordi det usædvanlige Tilfælde indtraf, at vi her havde en rig Frugthøst, mens baade England og Amerika havde en tarvelig eller endog helt simpel Høst. Lige saa lidt som det kan nægtes, at Landet 1889 har haft en god og fordelagtig Afsætning paa Frugt til England, ligesaa ubeføjet vilde det være heraf at drage nogen almen-gyldig Slutning. Derimod vil der med større Sikkerhed kunne paaregnes et nogenlunde regelmæssigt Udbytte af Buskfrugter (Ribs og Solbær), og private Forretninger i denne Branche have allerede etableret sig flere Steder i Landet og have givet Ihændehaverne et ret smukt Udbytte. Ogsaa den hjemlige Tilvirkning af Frugtvine og Konserver er i Fremgang; en større Fabrik i dette Øjemed er i Aarets Løb blevet oprettet paa Fyen, Faaborg, og en Præmie paa 500 Kr. er udsat for en populær Fremstilling dels af den sanitære og pekuniære Betydning, som et udvidet Hjemmeforbrug af Havesager maa antages at have, dels af hensigtsmæssige Anvisninger til

Tilberedning af de almindelige Grøntsager. — Disse gunstige Vilkaar for Frugtavlen 1889 ere endvidere blevne fulgte dels af Oprettelsen af en Forening for Østifterne til Frugtavlens Fremme og dels af Planlægning for en forøget Virksomhed ved det jydsk Selskab. Dette har nemlig besluttet at bistaa Medlemmerne ved at tage Ledelsen af Udførselen af Havesager i sin Haand, og tillige har dette Selskab i Forbindelse med den nydannede Forening paa Øerne nedsat et Fællesudvalg, der har henvendt sig til Staten om en meget betydelig Bevilling til Uddeling af Frugttræer, Uddannelse af Elever, Udsendelse af Vandrelærere, Præmiering af Havelodder og Præmier til Udstillinger.

Af Udstillinger har her været holdt de sædvanlige Hingsteskuer og Tyreskuer i Henhold til Husdyrbrugsloven samt Dyrskuere ved Fællesforeningerne og Landboforeningerne, og det interessanteste Nye, der derved har lagt sig for Dagen, er den mere fremskudte Plads, de fra Avlsforeningerne udstillede Dyr indtage ved disse Skuer. Særlig skal fremhæves det store Dyrskue, der ifølge Initiativ af Etatsr. Hvass som Formand for Randers Amtshusholdningsselskab blev afholdt i Randers d. 3die Juli, og hvor man i de udstillede 700 Dyr fik Lejlighed til paa en Plet at se det i mange Retninger gode Materiale til Forbedring af Heste- og Kvægbestanden, Randers Amt raader over. — Ogsaa bør nævnes den store Smørudstilling i Aarhus 23.—26. Januar 1889. For første Gang lod man Udstillingen udelukkende være en Kamp mellem de større Mejerier, 6: Gaarde over 25 Køer, Andels- og Fællesmejerier, og strængede yderligere Fordringerne ved at forlange to Sendinger med 14 Dages Mellemlum. Alligevel skete der 228 Anmeldelser, og Udstillingen tiltrak sig fortjent Opmærksomhed. Ligesom tidligere er der ogsaa iaar afholdt et Fedeskue i Kjøbenhavn, men da Fedningsforholdene have ændret sig betydelig i Kjøbenhavnseggen efter at Lødekøerne ere stegne i Pris, og Fedekvæget er faldet i Pris, saa afvinde

disse Skuer ikke længere saa megen Interesse; der udstilledes iaar kun 55 Dyr, og rimeligvis ville disse Skuer ikke fremtidig blive afholdte hvert Aar. — Det betydningsfuldste Nye paa Udstillings-Omraadet er de af Docent Fjord ved Forsøgslaboratoriet paabegyndte sammenhængende Rækker af Smørudstillinger, hvortil der i Sommerens Løb opførtes nye Lokaler ved Forsøgslaboratoriet, og hvoraf den første fandt Sted d. 18. Novbr. Disse Udstillinger ville blive fortsatte med 14 Dages Mellemrum i Løbet af 6 Maaneder. Smørret skal afsendes øjeblikkelig, naar de meldte Mejerier erholde Paabud derom, saa at altsaa Udstillingssmørret maa tages ud af den daglige Produktion og ikke blive særlig behandlet. Det bliver to Gange bedømt, strax ved Ankomsten og efterat det har henstaaet i 14 Dage, hver Gang af 3 Dommerudvalg med vekslede Medlemmer af vore dygtigste Smørhandlere og Mejerikonsulenter. Den i Løbet af de 14 Dages Henstand muligvis frasivende Lage bliver vejet og indgaar som en Faktor i Bedømmelsen, der er meget streng, hvorfor Navnene kun blive offentliggjorte for de gode Mærkers Vedkommende. Den hele Foranstaltning er saa velovervejet og saa smukt og korrekt gennemført, at den utvivlsomt vil være ikke blot et nyt, men ogsaa et meget virksomt Middel til at løfte vor Smørproduktion formedelst den alvorlige Prøve og deraf flydende yderligere Uddannelse, som baade Mejeristerne og Dommerne maa gennemgaa.

Af fremmede Udstillinger, der have havt Interesse for os og draget danske Besøgende til sig, skal nævnes: Den store Verdensudstilling i Paris og det dertil knyttede Hesteskue (i Septbr.) og Mejeriudstilling, — den store engelske Landbrugsudstilling i Windsor fra 24.—29. Juni i Anledning af det kgl. engelske Landhusholdningsselskabs 50 Aars Jubilæum, hvorfor Dronningen havde overtaget Præsidiets, repræsenteret af Prinsen af Wales, — samt den 3die Udstilling af det store yske Landbrugsselskab, der afholdtes i Magdeburg

20.—24. Juni (1887 i Frankfurt a. M., 1888 i Breslau), og hvor samtidig afholdtes den 2den tyske Udstilling for Mosekultur.

Det Rigsdagen ifjor forelagte Lovforslag om en Udvidelse af Vet.- og Landbohøjskolen er endnu ikke blevet gennemført, nærmest som det synes, fordi der dertil er søgt koblet andre Forslag baade vedrørende Landbrugsskolerne og Folkehøjskolerne. Landboskolen ved Lyngby er bleven betydelig udvidet, baade hvad Lærerkræfter og Undervisningsapparater angaar, et Redskabsmusæum og et mikroskopisk Laboratorium er opført ved Skolen, og et Avlsbrug er blevet knyttet til Skolen. Faurbogaard Landboskole har standset sin Virksomhed. Ved Dalum Landboskole er, ligesom allerede i flere Aar ved Ladelundgaard Landboskole afholdt stærkt besøgte Kursus for Mejerister, hvorved en Udvidelse af disse Skoler ogsaa er bleven nødvendig. De jyske Landboskolars Antal er blevet forøget med en stor Aktieskole i Malling, en mindre do. i Yding, mens paa den anden Side Klank Landboskole er ophørt at virke som saadan.

Paa Kommunikationsmidlernes Omraade er der kun at bemærke, at de af Staten med det forenede Dampskibsselskab sluttede Overenskomster angaaende Udførselen fra Esbjerg til England i Aarets Løb ere blevne reviderede, og da Udførselen over England antager uventet store Dimensioner, særlig foranlediget ved den store Flæskeudførsel, begrundet i Svinespærringen mod Tyskland, har Staten kunnet opnaa betydelig billigere Vilkaar, samtidig med at Trafikken besørges paa en saadan Maade, at alle rimelige Fordringer maa finde sig tilfredse dermed. Vor Indførsel af Kreaturer til England har kunnet fortsættes uden nogensomhelst Vanskelighed eller Afbrydelse, men naar henses til den Skarphed, hvormed Mr. Chaplin, der altid som Parlementsmedlem har været en Modstander af den frie Indførsel fra andre Lande, og som d. 6te Septbr. overtog

det nyoprettede Embede som Landbrugsminister i England, optræder overfor Indførselen fra Holland og Slesvig og Holsten, maa vi haabe, at vore Dyr læger i Udførsels-havnene ved et saa strengt Eftersyn som muligt ville bidrage til at opretholde vor begunstigede Stilling.

Arbejderforholdene have ikke i Aaret 1889 frembudt særlige Vanskeligheder. Der har de fleste Steder været Arbejdere nok, og alle, der vilde arbejde, have ogsaa til passende Lønninger kunnet faa passende Arbejde. Da Høsten har været saa lille og Udtærskningen ringe, har man frygtet for Arbejdsløshed nu i Vinter; men bliver den ikke lang og streng, vil der de fleste Steder kunne skaffes Arbejde i Skovene, paa Vejene osv. Med Rette klages der over, at Akkordarbejde saa sjælden tilbydes og begjæres her i Landet, begrundet i at saavel Husbonden som Arbejderen saa ofte er ukyndig i at bedømme Arbejdet i saa Henseende.

Aaret har bragt det danske Landbrug mange meget følelige personlige Tab formedelst Dødsfald. Blandt disse maa først og fremmest nævnes Geheimekonferentsraad E. Tesdorpf, der Natten mellem 1. og 2den Maj kaldtes bort fra et ualmindelig virksomt og daadrigt Liv, gjennem hvilket han greb stærkere og dybere ind i det danske Landbrugs hele Ordning og Udvikling end nogen anden, hvorfor han altid vil bevare en Plads i vort Landbrugs Historie som dettes energiske Banebryder og Reformator i den mærkelige Overgangsperiode, der betegner de midterste 50 Aar af dette Aarhundrede. Se iøvrigt hans Biografi i forrige Hefte. — Efter et langt og betydningsfuldt Liv døde Geheimekonferentsraad Tillsch d. 16. Februar, 88 Aar gammel. Han har baade som Indenrigsminister, senere som Præsident i Landhusholdningsselskabet (1855—68) og især som Direktør i det Classenske Fideikommis lige til sin Død ad administrative og legislative Veje paa mange Maader grebet støttende og styrende ind i vort Landbrugs Ud-

vikling; hans Virksomhed for dette træder ikke meget frem i Dagen, men Mindet herom fortjener lige fuldt at bevares i Taknemlighed. — Budskabet om, at Professor, Dr. phil. & med. C. T. Barfod, der 1888 havde taget sin Afsked som Lærer ved Landbohøjskolen, d. 30te April 1889 lukkede sit milde og klare Øje, 74 Aar gl., bragte Vemod til den store Skare Elever, der havde været under hans stilfærdige og dog impulserende, hans fordringsløse og dog beaandende Paavirkning; hvem kunde som han fængsle de Unge ved de kemiske Begreber og Værdier, der trods det Abstrakte i deres Form fik Liv og Legemliggjørelse under hans Behandling, og hvem kunde saaledes som han føre de Unge med varlig, men sikker Haand forbi alle de Skjær, der ere lejrede i Analysens Farvande, og hvorpaa saa Mangen kuldsejler. — Ogsaa en anden stille, men rastløs Arbejder har det theoretiske Landbrug mistet i det forløbne Aar, — Søndagen d. 22de December døde Bestyrer E. Møller-Holst; han var iblandt dem, der hentede Kjendskabet til Dræningen herind i Landet i Begyndelsen af Halvtredserne; han begyndte, opfordret dertil af Tesdorpf, 1855 Udgivelsen af »Ugeskrift for Landmænd« og stod som Eneredaktør indtil J. V. T. Hertel 1866 traadte til, og med hvem han 1865 — 74 udgav »Dansk Landbotidende«; han oprettede 1871 »Dansk Frøkontrol«, den næstførste blandt Europas Frøkontrolanstalter; han foranledigede 1869 Dannelsen af »Fond til Landmænds Uddannelse«, og skjøndt det blev henlagt under Landhusholdningsselskabet, forrettede han i 20 Aar frivillig den dertil knyttede Sekretærvirksomhed; det samme var Tilfældet i »Foreningen til Kulturplanternes Forbedring«, som han foranledigede stiftet 1876. Naar nu hertil kommer, at han har skrevet enkelte Bøger (om Dræning og Engvanding samt om det danske Landbrug) og oversat mange tyske, franske og engelske Bøger samt forestaaet Udgivelsen af den store »Landbrugsordbog«, der udkom i 6 Bind fra 1877 — 83, saa maa det indrømmes, at han som flittig Ar-

bejder staar i forreste Række blandt Landbrugets Mænd. Naar dette desværre ikke altid bragte ham den Tilfredsstillelse eller Tilslutning, hvorpaa han syntes at maatte have Krav, saa skyldtes det i Virkeligheden ikke, som det for Mange kunde synes, Mangel paa Anerkjendelse, men Vanskeligheden ved altid at blive klar paa det, han tilsigtede. — Af bekendte praktiske Landmænd, der ere døde i Aarets Løb, skal nævnes Etatsraad Jørgensen til Søholt; han døde d. 2den Juli, 80 Aar gammel, efter en anerkjendt Virksomhed, der havde sit Udspring i Aarhundredets 1ste Fjerdedel, og som jævnlig tildelte ham en fremragende Plads blandt sine Standsfæller, — han indtog saaledes en anerkjendt Stilling allerede i Fyrreerne, og endnu 1872 hædredes han med Vicepræsidentpladsen ved d. 12te Landmandsforsamling. — Baron, Kammerherre Berner-Schilden-Holsten til Clausholm døde den 20de Juni 1889; han har som Formand for Randers Amtshusholdningsselskab, som mangeaarig Formand for Foreningen til Kulturplanternes Forbedring, som Medbestyrer af Fond til Landmænds Uddannelse osv. med Elskværdighed og jævnlig med ikke ringe pekuniære Ofre varetaget de ham betroede Hverv. — Kammerherre, Hofjægermester H. Lüttichau til Viskum døde d. 14de April, kun 55 Aar gammel, altsaa i sin kraftigste Alder. Først sent (1866) afbrød han sin militære Bane og kastede sig over Landbruget, men kastede sig da ogsaa ind i dette med en saadan Energi, at han snart blev Formand for den stedlige Landboforening, indtog en fremskudt og ansvarsfuld Plads ved Landmandsforsamlingens Dyrskue i Viborg 1875, blev Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad og valgtes 1883 til landbrugskyndig Direktør i den jyske Kreditforening for Landejendomsbesiddere. — Fhv. Propr. C. G. Mørch, der siden 1880 har indlagt sig virkelig Fortjeneste af under Mrkt. »En gammel Landmand« at have skrevet en Mængde Landbrugs Artikler i Jyllandsposten, der i høj Grad vidne om et aabent Øje, en tro Hukommelse, en

skarp Iagttagelsessevne og særligt Kjendskab til Planteverdenen, døde i Aarhus d. 21de Juni, 62 Aar gammel. Han havde i sin Tid studeret paa Haraldslund, senere paa den polytekniske Lærestalt og derefter været Lærer i Rødding, indtil han selv købte sig en Ejendom i Jylland.

Blandt Udlandets Agronomer, der ere gaaede bort i 1889, skal kun nævnes Professor, Dr. phil. Johan Arrhenius, der døde d. 5te September, altsaa inden et Aar efter hans gode danske Ven, Prof. Jørgensen. Disse to Mænds Venskabsforhold, særlig i Treserne og Halvfjerdserne, bidrog i sin Tid at de centrale danske, svenske og norske Landbrugsinstitutioner traadte i Forhold til hverandre, og ved yngre Kræfter er dette Forhold senere øget og styrket. Arrhenius har iøvrigt gennem et langt og virksomt Liv beklædt en Række af Stillinger, gennem hvilke han har udøvet en stor Indflydelse paa det svenske Landbrugs Udvikling, dels som Direktør for Ultuna Landbrugsinstitut 1846, det første Statsinstitut, der var her i Norden, 12 Aar inden vor Landbrugsskole blev aabnet, og dels fra 1862 som Sekretær i det kgl. svenske Landbrugs-Akademi. Da han som saadan havde Plads i Akademiets Forvaltningskomite, fik han derved saa meget større Indflydelse paa det svenske Jordbrugs Udvikling, som denne Komite, hvori han snart fik en ledende Stilling, administrerede de betydelige af Staten vedtagne Foranstaltninger og Midler til Landbrugets Fremme, saasom Landbrugsskolerne, Mejerivæsenet, Landbrugsingeniørerne, Landbrugskonsulenterne, de kemiske Kontrolstationer, Frøkontrolanstalterne, Rejseunderstøttelserne, Fonden til Kvæg- og Faareavlens Fremme. Men ogsaa gennem sit eget umiddelbare Arbejde har han indvirket meget paa det svenske Landbrug. Han kunde se tilbage paa en meget omfattende litterær Virksomhed, hvoraf særlig skal fremhæves hans store Haandbog i 3 Bind om det svenske Jordbrug, som erholdt Akademiets store Guldmedaille, samt den Række af smaa

populære Landbrugsskrifter, som han dels selv forfattede, dels udgav paa eget Forlag. For 4—5 Aar siden trak han sig tilbage fra sin indflydelsesrige Stilling i Akademiet, der derefter overdroges til Prof. Chr. Lovén, som repræsenterede dette ved Landbrugskongressen i Kjøbenhavn 1888, og som ogsaa har Kjendskab til og megen Interesse for det danske Landbrug. Iøvrigt vil Landbrugsakademiets Virksomhed fremtidig fortrinsvis blive af videnskabelig Natur, idet Administrationen af de mange mere praktiske Opgaver, som ovenfor findes anførte, ere gaaede over til den Landbrugsstyrelse, der er etableret i Ministeriet fra 1ste Januar 1890, og hvis Arbejder, under Ledelse af en Overdirektør, Kammerjunker Odelberg, ere henlagte under 3 Inspektorater: for Fiskeriet, for Jord- og Vandbygningsarbejder og for selve Landbruget, til hvilken sidstnævnte Plads ogsaa en med det danske Landbrug og de danske Forhold vel kjendt Mand, fhv. Sekretær Charles Jacobsson, er bleven udnævnt.

J. C. la Cour.
